

[Haugberg.]

disse private Skoler, end man hidtil har gjort, kan ikke umiddelbart læses af Lovforslagets Tekst, men det er altsaa det, Lovforslaget i sin Helhed gaar ud paa.

Naar Staten saaledes viser en Sag større Interesse ved at søge gennemført betydelig større Tilskud, end den hidtil har ydet, skulde man tro, at det maatte være en Sag, der har eller kan tænkes at ville faa en større Interesse i Befolkningen, end den hidtil har haft, eller at det i hvert Fald er en Sag, om hvilken man mener, den bør have saadanne Betingelser, at den kan fremmes mere end sket er hidtil. Om der i Befolkningen virkelig er nogen særlig Trang til stærkere end tidligere at bevare og udvide disse Børneskoler, er vel nok et Spørgsmaal. Det er i hvert Fald en Kendsgerning, at disse private Friskoler i en længere Aarrække har været i en stadig Tilbagegang, og denne Tilbagegang gælder baade Skolernes Antal og det Antal Børn, der søger disse Skoler. Denne Kendsgerning er jo ikke noget Vidnesbyrd om, at Interessen for Friskoler er særlig stor, tværtimod. Vil man undersøge Aarsagen til Tilbagegangen, er det næppe troligt, at den skyldes økonomiske Aarsager alene. Ser man nemlig paa Statens Tilskud gennem Aarene, saa kan man vist uden Overdrivelse sige, at den mindre Del af Befolkningen, der stadig er interesseret i disse private Skolers Eksistens, med de nuværende Statstilskud økonomisk slipper forholdsvis lettere nu end for Aar tilbage.

Det første Statstilskud blev gennemført i 1899 og var paa i alt 35 000 Kr. I 1904 blev det forøget til 45 000 Kr. og i 1908 til 110 000 Kr. og saaledes videre, indtil det nu ved sidste Opgørelse viser sig at have udgjort i alt 944 000 Kr. Det vil altsaa sige, at Statstilskuddet, siden det første Gang i 1899 blev ydet, er blevet 27—28 Gange saa stort.

Denne stærke Stigning i Statstilskuddene er efter min Mening et afgørende Bevis paa, at det ikke kan være økonomiske Besværligheder alene, der er Skyld i Friskolernes Tilbagegang. Ja, naar man tager alt i Betragtning, tror jeg slet ikke, at det er økonomiske Aarsager, der har spillet saa afgørende en Rolle for disse Skolers Tilbagegang. Derfor er det ogsaa et stort Spørgsmaal, om det er Statens Sag gennem en stærk Forøgelse af disse Tilskud at søge at vedligeholde en sygnende Interesse for Friskolerne. Det er rigtigt, som det fra mange Sider hævdes, at Friskolerne oprindeligt gav en mere levende og interessant Undervisning end den, der blev givet i den offent-

lige Barneskole for Aar tilbage. Men gennem mange Aar er der sket en rig Udvikling baade paa det undervisningsmæssige og paa det pædagogiske Omraade i den offentlige Folkeskole. Ingen, der har Kendskab til Forholdene nu, vil bestride, at den Undervisning, der i Dag gives Børnene i den offentlige Folkeskole, kan staa Maal med den Undervisning, der gives i Friskolen. Ja, mange vil endog mene, at Undervisningen i offentlige Skoler ikke blot er fuldt paa Højde med Undervisningen i Friskolen, men langt fyldigere. Naar *det* maa indrømmes, og det bliver det saa godt som fra alle Sider, saa forstaar man, at Friskolerne gaar tilbage baade i Henseende til Skoleantal og Elevantal. Det forekommer mig derfor, at der er alvorlig Grund til at overveje, om en Forøgelse af disse Tilskud bør finde Sted. Der er i Dag ingen virkelig Baggrund for Friskolernes Eksistens. De Ønsker, man oprindeligt havde om disse Friskoler, Folks Krav om en friere og mere levende Undervisning, bliver i Dag fyldestgjort i den offentlige Skole, og naar det er saaledes, maa store Kredse af Befolkningen med Betænkelse se paa en Forøgelse af Tilskuddene fra 944 000 Kr. til over 2½ Mill. Kr. eller med mere end 150 pCt., hvilket vil blive Resultatet, saafremt dette Forslag op højes til Lov. I alt kommer Statens Tilskud til Friskolerne til at udgøre mellem 76 og 79 pCt. af det, Staten og Kommunen tilsammen betaler til det offentlige Skolevæsen pr. undervist Barn. Mankan selvfølgelig godt blive ved at omtale disse Skoler som Privatskoler, men det forekommer mig, at det vilde være mere rigtigt at kalde dem Statsskoler. Mon det ikke er saadan, at den højtærede Undervisningsminister er lidt betænkelig ved de her foreslaede rundelige Tilskud? Han siger i hvert Fald i Bemærkningerne til Lovforslaget, at man ikke kan gaa højere med Tilskuddene, hvis man skal sikre sig mod en kunstig Vækst af Friskolerne, og hvis man skal forhindre, at der oprettes en Friskole, saa snart der paa nogen Maade kan rejses Kritik mod Folkeskolen.

Disse og flere andre Bemærkninger kunde tyde paa, at Ministeren frygtede for, at Tilskuddene er af et saadant Omfang, at man kan tænke sig, at Folk uden virkelig Grund kunde finde paa at indrette en privat Friskole, og noget saadant mener Ministeren aabenbart hverken er heldigt eller forsvarligt. Det vilde jo ogsaa være ganske uforvarligt, hvis man gennemførte Foranstaltninger, der gav ganske smaa Kredse af Kværlanter Adgang til uden nævneværdige